

lakoznánk elsősorban a szellemi szabadságnak ilyen brutális, bár gyáva és orv. módon történő megsértése ellen.

E két lapot senki nem sikkasztja el — viszont elárulhatjuk a hercegprimás urnak is, Richter urnak is, hogy az általános mozgósítási parancs az összes lapok előfizetőinek *egyformán* szól. A legfőbb hadur nemzetiségre, fajra, hitfelekezetre és világnézletre való különbség nélkül egyformán szólitotta a zászlók alá a katonaköteleseket és ezek között nagyon nagy számban jelentkeztek szocialisták és szabadkőművesek is. Eláruljuk azt is, hogy az egyes menetszázadok összetételénél *nem kérdezték meg az embereket*, hogy a Világot járatták, vagy az Alkotmányt, a Népszavát, vagy az Uj Lapot, és az ellenséges golyó, amely sebet ütött a vitézen, csak egy buta ölmogyó volt és nem előfizetési és hirdetési ügynök, aki célt keresvén, előbb az iránt érdeklődött volna, hogy az ellenfél mely lapnak abbonense. *A sebesült katonák között tehát igen sokan vannak a Világ és a Népszava olvasói között.* Ezek az emberek már hetek óta kérik olvasmányukat és már hetek óta nem kapják meg olvasmányukat, mert hiszen a prágai nemeskeblű uriaszony már hosszabb idő óta gyakorolja azt a nemes feladatot, hogy ezeket a lapokat elsülyeszti.

János papnak a kisebbiknek, alázatos jelentéséből megtudjuk azt is, hogy az a bizottság terjeszkedni akar és más hadikórházakban is intenzíven akarja tenni ezt a megengedhetetlen és ürhetetlen cenzurát, amelynek létezéséről és működéséről kérjük, mi jogon tesznek jelentést a hercegprimásnak, aki elvégre lelkiileg türelmes ember, hiszen megengedte egy izben, hogy arculatának nemes vonásait egy az izraelita hitfelekezetben élő, buzgólkodó, sőt jeleskedő művész örökítse meg az olajjal és az ecsettel. Miért tartozik ez a dolog János papra, Csernochra? Miféle jogon és miféle kötelességen tesz neki jelentést János pap, a Richter. És miért nem nyilatkozik ebben az ügyben a Hadsegélyző Hivatal, amely hiszen igénybe veszi az elsülyesztésre ítélt lapok *anyagát átdozókésztségét*. Miért nem tagadja meg a Hadsegélyző a közösséget ezzel az ujság- és véleménygyűlölettel, amelynek eredete és lényege egyáltalán felkutatásra vár. A háboru férfiak nyílt és egyenes, becsületes harca, a háboru nem lelki halászat s a háboru nem lehet a *kongreganisták agitációjának eszköze*. A háboruban a nemzet egyetlen részt, nemzetiségre, fajra, hitfelekezetre és előfizetési viszonyaira való minden tekintet nélkül.

Richter János levele

Lapunk vezető helyén foglalkozunk Richter János országgyűlési képviselő levelével, amelyben Csernoch János hercegprimásnak referál a beteg katonáknak küldött *Világ* példányainak „elsülyesztéséről”. A *prágai fátyolos hölgy* címmel a *Magyar Hirlap* is foglalkozik ezzel az esettel és a következőket írja:

A *Népszava* mai számának élén a következő levelet közli:

(Itt jön Richter János levele.)

Eddig a levél, amelyet János pap, az egyik, írt János papnak, a másiknak. Levél? Nem. Ez hivatalos jelentés, egy titokzatos és lelkes (vagy titkos és lelketlen?) bizottság egyik tagjának mélyen alázatos jelentése, amely bizonyára visszaéléssel íródott a Nemzeti Munkapárt levélpapírosán. A bizottságnak még nincs levélpapírosa, de van olyan titkosrendőri szolgálata, amelyért megirigyelhette volna őt Istenben boldogult II. Fülöp, Spanyolország, Arragónia és Kasztília királya, van e bizottságnak egy nemeskeblű uriaszonya, prágai székhelyvel és — a jelentésből legalább ez tűnik ki, — van e titkos lelki kamarillának, e messze szétágazó magán-cenzurának feje is, aki nem más, mint Csernoch János Magyarország hercegprimása.

Ez a bizottság lapokat sülyeszt. Tudni kell, hogy a lapokat, amelyeket ez a bizottság sülyeszt, az illető vállalatok *díjtalanul, nagy áldozatkészséggel és egyenesen a Hadsegélyző Hivatal felkérésére* küldik az egyes katonai kórházakba és ütilőtelepekre. A helyzet körülbelül az, hogy a Hadsegélyző Hivatal informálja a lapok kiadóhivatalait, az elsülyesztendőket és az el nem sülyesztendőket meghatározó készséggel egyaránt, hogy mely kórházakba hány példány küldendő. Hogy egészen őszinték legyünk, a Hadsegélyző Hivatal *szeretiaományként* kéri ezeket a lap-példányokat, amelyeket azután személgödörbe sülyesztenek el. Am a helyzet azért nem egészen világos és nem egészen kedélyes. A Hadsegélyző nem a maga, hanem a *sebesült katonák* számára kéri az ujságot, ez az ujság tehát a kézbesítésig a kiadóhivatal tulajdona, azontul a katonáé. A lapnak minden időben van gazdája és ez a gazda egyik esetben sem a prágai fátyolos hölgy, sem annak titkos társai. Ha tehát ezek a lapokat elsülyesztik, akkor olyan cselekményt követnek el, aminek kvalifikációjára a *büntető törvénykönyvből* kellene szót és kifejezést keresnünk.

Ez azonban még a kisebbik baj. Sokkal lényegesebb az, hogy itt Magyarországon, de sőt az ausztriai kórházakban is, ahol magyar katonákat ápolnak, van egy *titkos lelki kuratórium*, amely megfosztja a katonát az ő olvasnivalójától. A helyzet ugyanis az, hogy *vannak katonák, még pedig igen szép számmal, akiknek lelki szükségletük, hogy a Népszavát, vagy a Világot olvassák*, éppen úgy, ahogyan vannak — nem kételkedünk benne — olyanok is, akiknek lelki szükségletük, hogy az Alkotmány, vagy az Uj Lap hasábjaira mélyeszszék tekintelüket, haszonnal és okiúással bizonyára. Senki sincs, aki ezektől a sebesült katonáktól elvonni akarná, vagy merésznél akár az Alkotmányt, akár az Uj Lapot, és ha valaki ezt tenné, akkor mi ül-